

Hannu Vuori (toim.).
MEDIRA. Terveyden jäljillä
Turusta maailman turuille.
Kirja-Aurora, Turku. 255 s.

Halusin arvioida kirjan sen poikkeuksellisuuden vuoksi. Kyseessä ei ole perinteinen tieteellinen kokoomateos. Kirjan artikkelit on kirjoitettu populaaristi eikä tarkoituksena ole tuottaa uutta mitattu tietoa vaan enemmänkin pohdittuja uusia ideoita. Kukin kirjoittaja kirjoittaa oman tieteellisen elämäntyönsä ydinteemasta. Kirjoittajien tieteenalana on kahta poikkeusta lukuun ottamatta lääketiede. Kirjan historia juontaa juurensa vuoteen 1968, jolloin joukko tutkijanpolun alussa olevia miehiä ryhtyi parantamaan maailmaa ja perusti Medira ryhmittymän. Paikkana oli Turku. Ryhmittymä kokoontui viikoittain legendaarisessa ravintola Hämeenportissa ja sai kirjoituksensa julkaistuksi muun muassa Lääketieteellisen Aikakauskirja Duodecimin erikoisnumerossa vuonna 1970. Jutut käsitelivät esimerkiksi opetusta, lääkärikoulutuksen uudistamista, tutkimusta sekä terveydenhuoltojärjestelmän kehittämistä. Ryhmän jäsenet lähtivät tuon numeron jälkeen jatkamaan uraansa eri puolille Suomea ja maailmaa. Samalla toiminta hiipui. Nyt yli neljä vuosikymmentä näiden tapahtumien jälkeen toiminta on taas aktivoitunut ja sen tuloksena on syntynyt arviotavana oleva kirja.

Kirja jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisen osan kahdessa luvussa käsitellään yliopistoa ja terveydenhuoltoa. Toisen osan neljä artikkelia ovat kansanterveys teeman alla. Kolmannen osan kolme artikkelia käsittelevät terveysongelmia ja terapiaa. Kaikissa artikkeleissa otetaan rohkeasti kantaa ja vältellään tur-

hanaikaista tieteellistä jargonia. Nostan esille minun mielestäni tärkeimmät kirjan suosituksiset ja annin kustakin luvusta.

Ensimmäisessä luvussa entinen työterveyslaitoksen pääjohtaja Jorma Rantanen ottaa kantaa uuden yliopiston yhteisöllisyyteen. Rantasen tärkein viesti on, että yliopiston ei tulisi apinoida (allekirjoittaneen oma termi, ei Rantasen) johtamisoppejaan tai hallintojärjestelmäänsä ulkopuolelta kuten liike-elämästä vaan kehittää omat toimintatapaansa. Rantanen pitää ensiarvoisen tärkeänä, että yliopistossa vaalitaan jatkossakin autonomiaa tutkimusaiheita valittaessa. Rivien välistä voi lukea Rantasen suhtautuvan kriittisesti siihen kehitykseen, että esimerkiksi liike-elämä on tunkeutumassa yhä voimallisemmin yliopiston sisälle ja sen päätöksentekoaarenoille. Seuraavassa kappaleessa kansanterveystieteen ja terveydenhuollon hallinnon professori (sekä myös yhteiskuntatieteilijä) Hannu Vuori tuo erityisen mielenkiintoisella tavalla esille kuinka laatutyö tuli Suomeen ja kuinka hän on itse pioneeri laatutyön nousulle väitöskirjansa kautta. Olen itse käyttänyt laatutyötä esimerkkinä luennoillani halutessani kertoa kuinka tutkija voi olla innovatiivinen ja rohkea valitessaan tutkimusaihetta. Vuori on nimittäin totisesti ollut rohkea edelläkävijä. Artikkelin mielenkiintoisin huomio on minusta, että suuri 1990-luvun lama tuotti Suomeen myös jotakin positiivista. Sen myötä nimittäin käynnistyi myös laadunvarmistuksen nousukausi.

Gerontologian ja kansanterveystieteen emeritusprofessori Eino Heikkinen tuo omassa kirjoituksessaan esille eliniän kasvun asettamia haasteita muun muassa palvelujär-

jestelmälle, työmarkkinoille, eläkejärjestelmälle ja ylipäätään ikäihmisten kohtelulle. Pidän luvun tärkeimpänä antina pohdintaa siitä kuinka nuorempien ihmisten tulisi raikkaasti pystyä uudelleen arvioimaan käsityksiään ikääntyvistä. Nyt ongelmana on hänen mukaansa muun muassa, että yksipuolinen kuvamme ikääntyneistä passiivisina ja heikkokuntoisina vääristää myös heille tarjottujen palveluiden sisältöä. Suomen tunnetuin sosiaalisen pääoman tutkija, dosentti ja kirjailija Markku T. Hyypä käsittelee seuraavassa luvussa sosiaalista pääomaa ja sen yhteyksiä terveyteen. Luku on poikkeuksellisen kiinnostava jo pelkästään sen vuoksi, että tutkin itse sosiaalisen pääoman yhteyksiä onnellisuuteen. Hyypän referoimat kansainväliset tutkimukset ovat suorastaan yllättävän yksimielisiä siitä kuinka sosiaalisella pääomalla on itsenäinen, muista elintavoista riippumaton vaikutuksensa terveyteen. Pohdinkin Hyypän kirjoitusta lukiessani, olisiko Suomessa siis panostettava sosiaalisen pääoman lisäämiseen nykyistä enemmän. Keskustelu sosiaalisen pääoman ympärillä on minusta edelleen kovin vähäistä ja kun sitä yritetään esittää, sekin leimahtaa usein poliittisen oikeiston ja vasemmiston väitelyksi kuten kävi Niinistön perustaman syrjäytymisyöryhmän ehdotuksille yhteisöllisyyden parantamiseksi. Hyypän jälkeen fysiologian emeritusprofessori Osmo Hänninen kirjoittaa kuinka kansanperinne voidaan nähdä merkittävänä voimavarana terveydenhuollon kehittämiseksi lähitulevaisuudessa. Hännisen tärkein viesti on että lääketieteen opetuksen paradigmaa tulee muuttaa ja uutta pontta voitaisiin saada kansanperinteestä. Psykiatrian emeritusprofessori Johannes

Lehtonen esittelee artikkelissaan kuinka ajatukset mielenterveysongelmissa ovat muuttuneet eri aikoina. Luvun tärkeimmät viestit ovat: kukaan ei ole koskaan täysin terve tai täysin sairas mieleltään. Lisäksi mielenterveyden syitä tutkittaessa tulisi nykyistä enemmän käyttää hyväksi myös yhteiskuntatieteiden ja humanismin menetelmiä (toki näin tehdään jo osin nyt).

Anatomian emeritusprofessori Risto Santti käsittelee artikkelissaan miesten testosteronikorvaushoitoa. Santin artikkelin olennaisin viesti on, että miesten terveydenhuolto keskittyy voimakkaasti sydän- ja verisuonisairauksien hoitoon, mutta yhtä lailla elämänlaadun kannalta tärkeitä voivat olla erektiohäiriöt, alavirtsateiden toimintahäiriöt tai lantionalueen krooninen kipu. Näihin pystytään tutkimusten mukaan vaikuttamaan testosteronikorvaushoidolla. Santin artikkelia lukiessa en ollut aivan varma hänen perusteluistaan testosteronihoidon lisäämisen välttämättömyydestä. Tosin en ole itse lääketieteilijä, joten olen kovin epävarma kantani kanssa. Kuitenkin ajatuksena epäilyttää, että markkinoille jatkuvasti tuodaan uusia lääkkeitä, kun samaan aikaan ihmisten elämänhal-

linta vaikuttaa menevän useilta osin heikompaan suuntaan ja toisaalta lääkekorvausmenojen kasvu on pidemmällä aikavälillä ollut merkittävästi suurempaa kuin terveydenhuollon menojen kokonaiskasvu.

Informaatikko Seppo Turunen kirjoittaa alkoholiongelmasta lääketieteeseen haasteena. Artikkelissa näkökulma lääketieteelliseen hoitoon on osin kriittinen ja huomio tulisikin kohdistaa kirjoittajan mukaan enemmän ennaltaehkäisyyn. Turusen mukaan tulisi tarkemmin pohtia niitä taustafilosofoita, jotka vaikuttavat lääketieteen takana ja sitä kautta alkoholiongelmien hoidossa. Turunen esittää monen sivun listan siitä kuinka alkoholia käytetään ja miten se vaikuttaa esimerkiksi hermostoon jne. Lisäksi esitetään erilaisia mahdollisia toimenpiteitä alkoholiongelmien ehkäisemiseksi sekä myös hoitomuotoja. Artikkelissa myös nostetaan esille kuinka kristillisiä hoitomuotoja voitaisiin hyödyntää. Pidän arvostettavana (huolimatta eroista omaan maailmakuvaani), että Turunen tuo esille selvästi kuinka juuri yksi syy alkoholiongelmien lisääntymiselle saattaa olla kristillisen arvopohjan murentuminen yhteiskunnassa. Kirjan viimeinen luku koostuu perin-

nöllisyystieteen emeritusprofessori Petter Portinin geeniterapiaa käsittelevästä artikkelista. Portin käsittelee geeniterapian mahdollisuuksia kriittisesti. Lopputulema on, että sen aikaansaamat hyödyt ovat hänen mielestään selvästi mahdollisia haittoja suuremmat, uhkana kun on yleensä nähty rodunjalostus. Portinin mukaan rodunjalostus on kuitenkin jo käsitteellisesti mahdotonta, koska geneettistä normaaliutta ei ole ylipäättään mahdollista määritellä.

Kirja on mielenkiintoinen ja siinä esitetyt ideat innovatiivisia. Jos kirjaa tulisi suositella jollekin, niin ainakin nuorille yhteiskuntatieteilijöille sekä lääketieteilijöille. Molemmilla tieteenaloilla vallitsevat suhteellisen vankat paradigmat, joita soisi ainakin joiltain osin tuuletettavan. Kirjassa esitetyt näkemykset saattavat olla osittain jopa keskenään ristiriidassa, mutta juuri se tekee kirjasta mielenkiintoisen. Juuri monialaisuus ja erilaiset näkemykset kun ovat juuri innovatiivisen yhteisön tunnusmerkkejä.

ARTTU SAARINEN
Tutkijatohtori
Turun yliopisto, sosiologian oppiaine